

**Резюме
на
Интегрирана териториална стратегия за развитие
на
Югозападен регион за планиране 2021-2027**

Настоящото резюме е изготвено от екипа на НСОРБ, на база приетата на 04.10.2022 г. от Регионалния съвет за развитие на Югозападен регион, ИТСП за периода 2021-2027.

Визия:

Югозападен регион – развиващ своите потенциали за достойно място сред европейските региони.

Стратегически приоритети:

- ✚ Стратегически приоритет 1: Подкрепа на регионалните потенциали за устойчив растеж;***
- ✚ Стратегически приоритет 2: Инвестиране в човешкия капитал и преодоляване на регионалните дисбаланси в осигуряването на достъп до качествени услуги;***
- ✚ Стратегически приоритет 3: По-добре свързан и устойчив регион.***

Описание на стратегическите приоритети, специфичните им цели и конкретни проекти по тях:

Стратегически приоритет 1: Подкрепа на регионалните потенциали за устойчив растеж:

Специфична цел:	1.1. Насърчаване на интелигентен и иновативен икономически преход и преход към неутрална по отношение на климата икономика:
Описание:	Конкретни проекти:
<p>Дейностите за стимулиране на регионалния иновативен индустриален преход и растеж ще бъдат ориентирани към:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на регионалната система за научноизследователска дейност и подпомагане на сътрудничеството между научните изследвания и бизнеса, трансфера на технологии и търговската реализация на резултатите от научните изследвания; - подкрепа за разработване и внедряване на иновации в предприятията, включително стимулиране осъществяването на вътрешни за предприятията НИРД; - развитие на регионалната иновационна екосистема и повишаване на иновационната активност на предприятията, при отчитане на регионалните различия и наличния потенциал в региона; - ускоряване на цифровата трансформация и усвояване на ползите от цифровизацията за бизнеса и институциите, с акцент върху технологии, въвеждащи Индустрия 4.0. Предвижда се изграждане на Регионален дигитален иновационен център, който ще стимулира широкото приемане на модерни цифрови технологии от промишлеността, от публичните организации и академичните среди; - насърчаване участието в проекти за междурегионално сътрудничество и интернационализация на местните предприятия и клъстери в приоритетни области на интелигентна специализация от общ интерес с други европейски региони. търсещите работа. 	<p>Обновяване на съществуващи производствени зони и терени, изграждане на съвременните форми на индустриални зони, паркове и др.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Нова индустриална зона в Благоевград; – Нова индустриална зона в община Кюстендил; – Нова индустриална зона в община Перник; – Индустриална зона Петрич. <p>Изграждане на нови индустриални зони и терени в София, чрез сътрудничество на общината с НКИЗ, както и самостоятелно организирани от общината, в т.ч.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Производствено-складови зони в рамките на административните райони „Младост“, „Надежда“ и „Овча купел“. – Създаване на големи по площ индустриални зони в северните райони на Столицата – „Кремиковци“, „Нови Искър“, „Връбница“; – Продължавашо поетапно доизграждане на Икономическа зона Божурище; <p>Нови проекти за индустриални паркове край София – в района на община Елин Пелин – Равно поле, Елин Пелин, Нови Хан и Мусачево.</p>

Специфична цел:	1.2. Подкрепа за включване в растежа на специфичните природни и културни потенциали:
Описание:	Конкретни проекти:
<p>Планираните дейности за развитие на туризма в региона се насочват към:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оптимално използване на наличния туристически потенциал – природен, културен, исторически и географски в съответствие с пазарните изискванията и потребителските очаквания за устойчиво развитие на туристическия сектор и инфраструктура; – повишаване привлекателността на населените места с туристически потенциал с цел увеличаване дела на всички видове туризъм: балнео (медикъл спа), SPA & Wellness, културно познавателен (исторически, археологичен, фолклорен, фестивален, етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски туризъм, велотуризм, спортен, конгресен, ловен, голф, винен и гурме туризъм и др.; Изграждане на веломаршрутна мрежа в района, свързана с посетителския туризъм в природна и урбанизирана среда; – съчетаване на отделни видове туризъм в интегрирани пакети, например Зимния туризъм в Банско с културно-познавателна обиколка в региона или гурме туризъм. Реализиране на туристически културни маршрути. Реставриране на манастири и други религиозни обекти с познавателна ценност; – промотиране на туризма чрез национални и регионални кампании, включително чрез максимално използване на медиите, разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги и др. <p>Като основни дейности, свързани с опазване, развитие и популяризиране на културното наследство, се предвиждат:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Национален дворец на културата- енергийна ефективност на сградата; -Театрална работилница „Сфумато“- реконструкция; -Драматичен театър „Никола Вапцаров“ – Благоевград-ремонт; -Регионален исторически музей – Благоевград-основен ремонт; -Софийска филхармония- ремонт; -Държавен музикален и балетен център –София- ремонт; -Национален исторически музей- ремонт, ремонт на манастирска част в с. Земен, ремонт на сгради в Ахтопол, ремонт на експозицията на Параход Радецки; -Боянска църква –консервационно-реставрационни дейности; -Земенски манастир и църква „Св.Йоан Богослов” – ремонтни дейности; -Национална галерия –довършване на сградата на Квадрат 500; -Княжески дворец - ремонтни дейности; -Национален литературен музей- ремонт; -Национален политехнически музей- ремонт; -Регионален исторически музей –адаптация и реставрация на източната и северната немонтирани части на Централна минерална баня; адаптация и реставрация на минерална баня Овча купел; консервация, реставрация, експониране и социализация на археологическите останки от крепостна стена на Антична Сердика и църквата "Свети Спас "; адаптация и реставрация на банята в кв. Горна баня; консервация, реставрация, експониране и социализация на археологически останки на площад Св. Неделя;

- реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство;
- цялостни инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти – от проучване до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих;
- изграждане на международни отношения с чужди общини и области.

Реализацията на дейностите за подкрепа на развитието на селскостопанския сектор, ще включва:

- активизиране на инвестиционния процес, насочен към модернизиране на производствените структури – фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура;
- приоритетни инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство, пчеларството и лозаро-винарския сектор;
- приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите;
- подкрепа за навлизане на цифровите технологии;
- стимулиране на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие;
- опазване на природните ресурси и предпазване от риска от климатичните промени.

Оползотворяване на потенциала на богатите ресурси на минерални води и използването им като ВЕИ. За тази цел се предвижда:

- насърчаване на научно-изследователски и проучвателни дейности за допроучване, идентификация и очертаване на регионалните резервоари (находища) на минерални води в

-Държавен културен институт: ремонт на къща музей „Панчо Владигеров“;

-Музей „Борис Христов“- освежаване на сградата;

-Национален музей „Земята и хората“ -консервация и реставрация. Вътрешна модернизация;

-Българска национална филмотека- ремонт и специализирано оборудване на хранилище за филми в кв. Бояна, София и пемонт на хранилище в гр. Стара Загора;

-Регионален исторически музей – Кюстендил- преустройство на архитектурно - строителен паметник на културата „Тютюнев склад“ в комплексен музеен и културно - информационен център;

-Античен и средновековен град Пауталия- консервация, реставрация и социализация;

-Манастир „Св. Йоан Рилски“ (Рилски манастир)- консервация, реставрация и социализация;

-Античен град Хераклея Синтика с прилежащи некрополи, м. „Кожух“, с. Рупите, община Петрич, обл. Благоевград- - консервация, реставрация и социализация;

-с. Ковачевица, общ. Гърмен, обл. Благоевград- консервация, реставрация и социализация на архитектурно-исторически резерват;

-с. Долен, общ. Сатовча, обл. Благоевград- консервация, реставрация и социализация на архитектурно-исторически резерват;

-Културно-историческа зона „Мелник - Роженски манастир“- консервация, реставрация и социализация;

-Национална библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“- ремонт;

-гр. Копривщица, общ. Копривщица, Софийска област- консервация, реставрация и социализация на архитектурно-исторически резерват;

<p>хидротермалните басейни на територията, включително и използването им за стопански цели – оранжерии и други.</p> <p>– разработване на иновативен подход за използване на нови видове възобновяеми източници на горива. Изграждане на топлоизточник на биомаса; изграждане на мощности за използване на слънчева енергия и на вятърни генератори в неработещите комини.</p>	<p>-Регионален исторически музей – Перник- укрепване на основната сграда на музея и на административната;</p> <p>-Регионална библиотека „Ем. Попдимитров“ – Кюстендил-ремонт;</p> <p>-Народни читалища в Благоевград, Кюстендил, Перник и София- ремонти.</p>
---	--

Стратегически приоритет 2: Инвестиране в човешкия капитал и преодоляване на регионалните дисбаланси в осигуряването на достъп до качествени услуги:

Специфична цел:	2.1. Образование и обучение за квалифицирана работна сила:
Описание на мерките за подкрепа:	
<p>Планираните интервенции в предучилищното и училищното образование включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> – изграждане на нова и подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура; – създаване на условия за преход към едносменен режим на обучение; – провеждане на мерки за повишаване качеството на образованието и за подобряване постиженията на учениците в образователната подготовка; – обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на регионалния и местния пазар на труда; – оптимизиране на структурата на училищата, създаване на предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение, защитени професии, съобразно потребностите на общините, както и за внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение); – подкрепа за достъп до образование на учениците от специфични целеви групи. Въвеждане на програми за ограмотяване, основно сред ромското население и други уязвими групи, за придобиване на по-висока степен на образование, реализирани главно от училищата; – предотвратяване на преждевременно напускане на училище посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс; – инвестиране в производствен потенциал чрез създаване и поддържане на професионални училища или паралелки, осигуряващи подготовка и възпроизвеждане на качествена работна сила; 	

– подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления;

– подкрепа за осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в труднодостъпните райони.

Специален фокус на осъществяваните мерките е насочен към създаване на условия за **насърчаване на ученето през целия живот**, по-специално на гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и преквалификацията за всички.

Значителна част от мерките по тази специфична цел ще се реализират чрез подхода на интегрираните териториални инвестиции (ИТИ). Като подходящи пакети от ИТИ с регионален обхват в рамките на отделните съставни области и общини се определят:

– Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери.

– Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.

– Дейности в подкрепа на професионалното образование и обучение.

– Развитие на дуалната система на обучение.

– Ограмотяване на възрастни.

– Валидиране на знания, умения и компетентности.

Специфична цел:

2.2 Осигуряване на равен достъп до качествени здравни и социални услуги:

Описание:

Конкретни проекти:

Структурата на здравната мрежа ще бъде адаптирана към потребностите на населението, така че да гарантира равнопоставен достъп до здравни услуги на всички нива в извънболничната и болничната помощ във всички области и общини на ЮЗР, промоция и превенция на здравето, повишаване ефективността на спешната помощ.

Ще продължи подобряването на материално-техническата база на държавните болници в областните градове и в общинските градове, обслужващи група общини.

Ще бъдат създадени мобилни екипи и спешната помощ ще бъде доразвита. Ще бъдат финансирани нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни райони.

- Изграждане на модерна многопрофилна детска болница в София.

<p>От много важно значение е изработването и прилагането на механизми, ангажиращи частните медицински структури в поддръжката на общественото здраве на част от социално по-слабите жители на Столицата.</p> <p>Специфичните потенциали на региона, свързани с оползотворяване на неговите минерални води, следва да доведат до разработване и изпълнение на проекти за нови и реновиране на съществуващи балнеоложки центрове за физикално лечение, рехабилитация, профилактика и активен отдих и спорт.</p> <p>Деинституционализацията на грижата за деца и възрастни хора ще бъде обект на целенасочени усилия, наред с предоставянето на услуги в домашна среда, в специализирана среда, услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждането на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване. Мерките за подкрепа на социалното включване ще подпомагат и включването в заетост на групите в неравностойно положение на пазара на труда, изграждане на социални жилища.</p>	
--	--

Стратегически приоритет 3: По-добре свързан и устойчив регион:

Специфична цел:	3.1. Подобряване на свързаността на региона в национален и международен план и на вътрешнорегионалната достъпност:
Конкретни проекти:	
<ul style="list-style-type: none"> – Доизграждаме на АМ „Струма“; – Изграждане на АМ „Европа“ и скоростен път „Гюешево–Кюстендил–Радомир–Перник–София“; – Изграждане на скоростен път „Рила“ по направление „Кюстендил–Дупница–Самоков–п.в. Богородица–АМ „Тракия“/АМ „Хемус“; 	

- Изграждане на направлението „Петрич–Гоце Делчев– Смолян–Бургас“ като част от т.нар. Второстепенна Крайгранична южна ос „Петрич– Бургас“ (Южна хоризонтала);
- Модернизация на пътищата по направлението Гоце Делчев–Банско–Симитли, както и по направлението Банско–Якоруда–Велинград;
- Скоростен път по направлението Дупница–Самоков–Ихтиман–Вакарел–Елин Пелин–АМ „Хемус“.;
- Изграждане на скоростни пътища в направлението Перник–Трън–Стрезимировци, както и на скоростен път Кюстендил–Дупница;
- Модернизация на жп линията Кюстендил–София;

Проектите за изграждане на цифрова свързаност ще бъдат фокусирани върху:

- осигуряване на високоскоростен и свръхвисокоскоростен Интернет чрез NGA инфраструктура;
- развитие и разширяване на зоните за безплатен интернет; свързване чрез WIFI- услугите. Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС;
- надграждане и поддръжката на оптичните високоскоростни инфраструктури, осигуряването на свързаност на идентифицирани общини към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация;
- разширяване на дигиталните услуги, в това число достъпа до интернет в средно големите и малките населени места;
- надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;
- осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините Белица, Гърмен, Сатовча, Хаджидимово, Якоруда (област Благоевград); Бобошево, Кочериново, Рила, Сапарева баня, Трекляно (област Кюстендил); Брезник, Земен, Трън (област Перник); Божурище, Годеч, Драгоман, Елин Пелин, Ихтиман, Копривщица, Костенец, Костинброд, Самоков, Своге, Сливница, Антон, Мирково, Чавдар, Челопеч, Долна баня (област София);
- изграждане на системи за административни услуги на гражданите и бизнеса в общинските администрации, включително информационно обслужване на гражданите и населението чрез мобилни приложения.

Специфична цел:	3.2. Инвестиции за екологичната инфраструктура и биоразнообразие:
------------------------	--

Описание на мерките за подкрепа:

В областта на водоснабдяването мерките ще бъдат насочени към:

- реконструкция на магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа с оглед намаляване броя на аварияте и загубите на вода;
- реконструкция на съществуващите резервоари или изграждане на нови резервоари, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяване на питейно-битовите нужди, намаляване броя на аварияте и загубите на вода;

– реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води.

Предвижда се да продължи изграждането и реконструкцията на ВиК инфраструктура въз основа на регионални прединвестиционни проучвания в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв. ж., а там където е възможно – и в агломерации с над 2 000 екв.ж.

Ще продължат проектите за изграждане на системи за третиране на отпадъците.

Ще се оптимизира събирането и третирането на отпадъци и ще се внедряват съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба. Ще продължи приоритетно рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.

Ускорено трябва да се пристъпи към разработване и изпълнение на проекти за геотермални системи за отопление, кондициониране и горещо битово водоснабдяване, които могат да се използват в системите за отопление на важни общински и държавни сгради, детски градини и училища.

Ще бъдат финансирани и мерки от ПУРБ и ПУРН за подобряване на състоянието на водите, разработването на съвместни политики, протоколи, процедури, проекти и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации, особено свързани с риска от наводнения в урбанизирани и неурбанизирани територии.

По отношение на биологичното разнообразие е необходимо планиране и реализиране на съвместни действия за опазване на природата и биологичното разнообразие при съобразяване с постановките на Регламент за възстановяване на природата и Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (документите са в проект).

Специфична цел:

3.3. Териториално развитие и сближаване:

Описание на мерките за подкрепа:

София има потенциал да повиши влиянието си на европейски метрополен град чрез повишаване на качеството и енергията си във всички сфери – икономика, инфраструктури, наука, образование, култура, спорт, екология. В този контекст важна задача на развитието на столичния регион е да увеличи присъствието си на европейско и международно ниво, както и да увеличи сътрудничеството с градовете – опорни центрове в региона и с другите региони в цялата страна с оглед разпределяне на растежа.

За стабилизиране на селищната мрежа в региона важно значение имат опорните **градове от второ ниво – Благоевград и трето ниво – Перник, Кюстендил, Дупница и Петрич.**

Като важни направления, подкрепяни от интервенциите на Кохезионната политика през периода 2021–2027 г. и насочени към градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво, следва да се посочат:

- икономически мерки за изграждане на силна и конкурентна градска икономика с акцент върху инвестициите, генериращи приходи;
- развитие на инфраструктурата на образованието, здравеопазването, социалните услуги;
- насърчаване на мерките за енергийна ефективност и формите на преход към кръгова икономика;
- засилване на биоразнообразието, „зелената“ инфраструктура в градската среда, като обществени зони за отдых и зелени площи, включително физически елементи на градската среда, като зоопаркове и други аспекти (обекти и услуги) на грижата за животните, както и намаляване на замърсяването;
- изграждане на нови и реконструкция на съществуващи индустриални зони;
- опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги;
- изграждане на „умни градове“ и „интелигентни градове“;
- сигурност на обществените пространства, разширяване на видеонаблюдението и повишаване качеството на използваните технологии;
- подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението и други групи в неравностойно положение.

В региона има добре и равномерно развита мрежа от 16 малки градове от 4-то ниво: Своге, Самоков, Ихтиман, Костенец, Елин Пелин, Пирдоп, Етрополе, Костинброд, Ботевград, Сливница, Брезник, Радомир, Банско, Разлог, Сандански, Гоце Делчев, които са се наложили като традиционни центрове с традиции в обслужването и връзка със заобикалящите ги селски населени места.

Тази особеност на селищната мрежа дава шансове чрез малките градове да се подобрява качеството на предлаганите услуги в заобикалящите ги селски райони, което е в унисон с европейските политики за териториално сближаване. От значение е и укрепването на общинските центрове от 5-то йерархично ниво, особено в периферните и гранични райони. Тези центрове са 30: Белица, Гърмен, Кресна, Сатовча, Симитли, Струмияни, Хаджидимово, Якоруда, Бобов дол, Бобошево, Кочериново, Невестино, Рила, Сапарева баня, Трекляно, Земен, Ковачевци, Трън, Антон, Божурище, Годеч, Горна малина, Долна баня, Драгоман, Златица, Копривщица, Мирково, Правец, Чавдар, Челопеч.

Предвидените мерки за интегрираното развитие на малките градове включват:

- Активизиране на бизнеса чрез насърчаването на предприемачество.
- Създаване на предпоставки за диверсифициране на икономическите активности.
- Развитие на образователната инфраструктура.

- Подобряване на услугите.
- Подкрепа за развитието на цифровите умения.
- Изграждане на свързващата инфраструктура, с което да се подобри достъпът до услуги, качеството на живот и капацитетът на територията.
- Развитие на туристическия профил с фокус върху културно-историческия, алтернативният и познавателния туризъм.
- Дейности за модернизиране на селското стопанство, биоземеделие, изграждане на напоителни системи, въвеждане на иновации и др.

За да развият определените им функции и да повишат и подобрят своя ареал на влияние, всички градове от региона се нуждаят от използване на интегрирани политики за насърчаване на социално-икономическото развитие в тях (ИТИ и ВОМР). Дейностите, осъществени от МИГ и МИРГ, ще допринесат за повишаване на устойчивостта на местните общности и тяхното развитие в желаните от тях направления.

Специфична цел:

3.4. Укрепване на трансграничните перспективи:

Описание на мерките за подкрепа:

- Планиране и реализиране на съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие и инвестиране в съвместни действия за смекчаване на изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки.
- Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика, включително кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение.
- Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство.
- Подобряване на конкурентоспособността и стимулиране на растежа на МСП в трансграничната област с цел разширяване на тяхната икономическа активност към търговия и инвестиции.
- Инвестиране в проекти за повишаване на свързаността в региона, включително изграждане на нови/ремонт и реконструкция на съществуващи гранично-пропускателни пунктове.
- Разработване на електронно управление на регионално и местно равнище (ключово действие, произтичащо от Съобщението за граничните препятствия).
- Извършване на проектни проучвания за изграждане на транспортни обекти по бъдещите програми за ТГС, включително за модернизиране на железопътната инфраструктура (по направление София-Солун), гарантиращо безопасността на движението и осигуряващо оптимална скорост.
- Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия.
- Насърчаване на инвестиции, свързани с предлагането на местни продукти (кулинарен туризъм и др.).

- Инвестиране в образование, повишаване на квалификацията и обмен на студенти (ако е приложимо).
- Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации.
- Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите.
- Подкрепа на политиките на ЕС за интегрирано управление на границите с цел повишаване сигурността на външните граници.
- Използване на опростени финансови инструменти с възможен компонент на безвъзмездна финансова помощ.
- Осигуряване на здравно обслужване и социални грижи, отговарящи на нуждите на населението.